

ЗНОЎ ПРА ВЕРАНІКУ

Вераніка... Хто яна, загадкавая Багдановічава Вераніка, якой пэат надаў рысы «высокай красы» мадонны?

Максім Багдановіч малюе Вераніку чалавекам вялікай душы, бачыць у ёй ідэал характава і дабраты, чалавечай прыгажосці. Яна — зліццё дзявочай чысціні і прыгажосці мацярынства.

І прад высокую красой,
Увесь зачараваны ёй,
Скланіўся я душой маёй,
Натхнёнай, радаснай такою,
А ў сэрцы хораша было,
Там запалілася цяпло.

Да паэмы «Вераніка» аўтар паставіў эпіграф «Яна — выдумка маёй галавы». Бацька пэата таксама лічыў, што ў яго не было тут правобраза.

Адам Ягоравіч Багдановіч, характарызуючы жыццё Максіма ў гімназічнае гады, пісаў: «Болей пра гімназічнае жыццё Максіма мне няма чаго адзначыць.

Відаць, ні з кім з таварышаў у яго не было асабліва блізкіх адносін, акрамя Дзядора Дзябольскага — Добік у таварыскім асяроддзі. Амаль ніхто ў яго не бываў. Ён жа сам або займаўся ў сваім пакоі, або сядзеў у Пушкінскай бібліятэцы, чытаючы новыя часопісы (я ніколі часопісаў не выпісаў), знаёмячыся такім чынам з бягучым літаратурным жыццём і яго інтарэсамі, або заходзіў пагутарыць да Белавусава. Жыццё было спакойнае і даволі аднастайнае. Гэтага, дарэчы, патрабавала ўжо яркава выяўленая ў Яраслаўлі хвароба».

І далей пра ліцэйскі перыяд сына бацька пісаў: «Вёў жыццё ціхае, засяроджанае ў сабе самім. Кола знаёмых у яго было абмежаванае... Паўтараю: жыццё ён вёў сіроцкае, ціхае, засяроджанае на навуцы і літаратурнай дзейнасці. Ды і ці магло быць інакш? Ён яркава разумеў слабасць свайго здароўя, якога было недастаткова нават для той напружанай

навуковай і асабліва літаратурнай працы, якую ён вёў».

Усё гэта правільна. Максім быў захоплены справай развіцця роднай культуры і, у прыватнасці, літаратуры. Ён імкнуўся паставіць беларускую літаратуру поруч з выдатнымі еўрапейскімі літаратурамі і марыў аб тым часе, калі яна ўнясе свой нацыянальны дар у скарбніцу сусветнай культуры. Гэтай мэце ён прысвяціў усё сваё кароткае, але мэтанакіраванае і палкае жыццё.

«У працы быў настойлівы і ўпарты, — пісаў бацька. — Задаючыся якой-небудзь мэтай, ён цвёрда і няўхільна імкнуўся да яе ажыццяўлення... З той жа ўпартасцю ён адносіўся і да вывучэння беларускай мовы і да напісання вершаў на ёй. Калі ўзяць у разлік стан яго здароўя, неабходнасць вучобы і ўсе абставіны яго жыцця, то нельга не прызнаць яго працу ў гэтай сферы вялізнай. І нельга не палічыць гэтай справы нават дзёрзкай».

Уся паэтычная і літаратуразнаўчая спадчына М. Багдановіча пацвярджае яго тытанічную працу.

Але перш за ўсё Максім быў паэтам, і ён быў малады. Нягледзячы на стан свайго здароўя, меў вясёлы, лагодны і спагадлівы характар, трошкі нават сарамлівы. Аб гэтым пісаў і бацька: «Нораву быў вясёлага, асабліва ў дзяцінстве і юнацтве. Смяшлівы, гэтую рысу асабліва адзначаю. Пазней, калі ў ім выявілася грудная хвароба, гэты шчыры дзіцячы смех змяніўся лёгкай усмешкай, якая заўсёды заўважалася на яго вуснах і сыходзіла з вуснаў толькі тады, калі ён чым-небудзь раздражняўся».

Гімназічны і ліцэйскі таварыш Максіма Дзядор Дзявольскі падкрэсліваў сарамліваасць Багдановіча: «Сярод блізка знаёмых людзей сарамліваасць яго знікала, але сярод незнаёмых ён рабіўся вельмі сарамлівым. З-за гэтага ён ніколі не быў на вечарах у гімназіі. Пайсці туды для яго было проста немагчыма, а на які-небудзь танцавальны вечар і ўявіць нельга было, таксама як гуляць увечары на бульвары — звычайным месцы прагулак гімназістаў і гімназістак».

Але той жа Дзявольскі падкрэсліваў і іншую рысу Багдановіча — яго ўменне падысці да чалавека, выслухаць яго: «Максім вызначаўся адной вельмі характэрнай для яго асаблівасцю — да людзей, якія хоць чым-небудзь звярнулі на

сябе яго ўвагу, ён падыходзіў проста і адразу неяк вельмі ўважліва. Максім умеў знаходзіць у самай простаай, іншы раз зусім не мудрагелістай душэўнай гаспадарцы суб'яднекі самае для іх абодвух важнае і патрэбнае. І гэта зараз жа і міжволі дазваляла чалавеку паказаць самае каштоўнае, чалавечае, што ў ім было. Максім умеў у вельмі кароткі час стаць блізім да людзей зусім не падобных на яго».

Вясёлы, душэўны і спагадлівы Максім, улюбёны ў прыгажосць прыроды і чалавека, не мог не сустракацца з людзьмі. Многасямейны бацька яго, заняты сваімі справамі, відаць, не зусім добра ведаў, як жыцьё яго дзеці. Дамоў да Максіма сапраўды, акрамя Дзявольскага, ніхто не прыходзіў. Гэтану спрыялі, мусіць, абставіны ў сям'і Багдановічаў. Мачыха Максіма была не вянчаная з бацькам, таму ў дом яны нікога не запрашалі. Максім жыў у адным пакоі з малодшым братам Лёвам. У пакоі іх заўсёды быў рабочы настрой. Працавалі за адным простым сталом, што стаяў каля акна. Левы бок стала займаў Максім, правы — Лёва. Максім паглыбляў свае веды ў галіне філалогіі, пісаў вершы і артыкулы, многа думаючы аб лёсе беларускага народа. Лёва ўпарта і плённа займаўся матэматыкай.

Максім быў чалавекам вялікага і гарахага сэрца, любіў жыццё ва ўсіх яго правах і славіў красу змянога жыцця, красу чалавека і прыроды, жанчыны і мацярынства.

Маладыя гады,
Маладыя жаданні!
Ні жуды, ні нуды,
Толькі шчасце каханья.

Адам Ягоравіч Багдановіч пісаў пра сына: «Ён вельмі быў сур'ёзны і чысты для фрывольных сувязяў і вельмі сумленны, каб уводзіць каго-небудзь у зман наконце сур'ёзнасці сваіх намераў, а пра жаніцьбу ён, відаць, не думаў з прычыны сваёй хваробы».

Надзеі на ўласнае сямейнае шчасце ў Максіма сапраўды не было. Аб гэтым сведчаць многія яго вершы. Успомнім хаця б поўную трагізму і болю канцоўку паэмы «Страцім-Лебедзь»: «Ад усіх цяпер патомкі ёсць, ды няма адных—Страцімавых». (Калі Багдановіч упершыню чытаў рукапіс твора Змітраку Бядулю, ён прачытаў замест Страцімавых — Максімавых.)

Але ніхто і нішто не можа адабраць у чалавека пацудцё каханьня. Нават адчуванне блізкай смерці. За некалькі дзён да смерці ў 1917 годзе ў Ялце Максім Багдановіч пісаў:

Набягае яно
Вечарамі, начамі,
Адчыняе акно
І шамрэе кустамі.

І гавора адну
Страдаўною казку —
Аб любоў і вясну
І жаночую ласку.

І калі Адам Ягоравіч пісаў пра Максіма: «Я ніколі не бачыў яго ў жаночай кампаніі, за выключэннем яго стрыечных сясцёр», дык ён глыбока памыляўся. Максім Багдановіч не толькі мог кахаць, але і гораца кахаў, і гэтае каханне пакінула глыбокі след у яго паэтычнай творчасці.

Цыкл «Мадонны», у які ўваходзіць і паэма «Вераніка», паэт прывяціў А. Р. К. «Так толькі буквы і пастаўце»,— пісаў Максім Багдановіч 7 лістапада 1913 года ў рэдакцыю газеты «Наша ніва». Зараз нам вядома, што за гэтымі літарамі была прыгожая, адукаваная і таленавітая дзяўчына Аня—Ганна Рафаілаўна Какуева. Ёй прывяціў паэт вершы «Учора шчасце толькі глянула нясмела...», «Ах, как умеете Вы, Анна...», «Толькі чаму ж гэта ў ночы глыбокія...», «Вашай цётцы, здаецца, вельмі прыемна...», «Больше за ўсё на свеце жадаю я...», «Уймитесь волнения, страсти...», «Муар...», «Цёмна-вокая пані, канец!» і іншыя. Усе гэтыя вершы—прызнанне ў каханні. І хоць паэт разумее, што «ніколі з душою Вашай так не салъецца мая душа», паэму-песню аб красе жанчыны, «Вераніку», ён, відаць, прывяціў ёй, Ані, хоць і папярэдзіў: «Яна—выдумка маёй галавы».

Хто ж такая Аня Какуева? Чым захапіла яна сэрца паэта?

Разам з Максімам Багдановічам у Яраслаўскай гімназіі вучыліся два браты Мікалаі і Рафаіл Какуевы. Яны былі з багатай дваранскай вельмі культурнай і музыкай сям'і. Мікалаі іграў на скрыпцы, Рафаіл—на віяланчэлі, сястра іх Аня—на піяніна. Была ў іх яшчэ адна сястра, Вара. Вось у гэтай вельмі гасціннай сям'і збіраліся гімназісты-аднакласнікі Максіма—Валодзя Крылоў, Ваня Лілеў, Коля Люсінаў, Ваня Ванчалаў, Жэня Васільеў і сам Максім Багдановіч.

Сябра Максіма Багдановіча Дзявольскі піша ва ўспамінах: «У апошнія гімназічныя гады Максім пазнаёміўся з сям'ёй свайго аднакласніка Рафаіла Какуева і стаў часта там бываць, пасябраваўшы не толькі з братамі Рафаілам і Мікалаем, як з дзвюма іх сёстрамі—Ганнай і Варварай... Вясною Максім амаль кожны вечар бываў у іх; на вялікім двары какуеўскага дома па вечарах гулялі ў гарадкі. Максім быў захоплены гульні і з захопленнем пра яе расказваў. У радках пра «гарадкі» ў вершаваным апавяданні «Вераніка» я адразу ж пазнаў яго расказы аб гарадках у веснавыя светлыя вечары на двары Какуевых».

Вясёла йшлі гулянкі нашы,
Пад шум і гук, размах рукі
Збіваў здалёку гарадкі,
Быў чутны смех пры відзе «кашы»,
І кожны стрымліваў свой плач,
Калі ўразаўся ў плечы мяч.

У сына Ані Какуевай Мікалая Іванавіча Лілеева захавалася фота двара, на якім гімназісты гулялі ў гарадкі.

Аб тым, што ў гімназічныя гады Максім наведваў дом Какуевых, сведчыць і фота, якое друкуецца тут, на якім ён у гімназічнай форме ззяты разам з Мікалаем і Аняй Какуевымі.

Хлопцы-гімназісты часта бывалі ў доме Какуевых. Дом быў з дастаткам, гаспадары гасцінныя, моладзь адчувала сябе там добра. Праз шмат гадоў, успамінаючы свае маладыя гады, Аня (Ганна Рафаілаўна) расказвала свайму сыну Мікалаю аб той бесклапотнай пары, калі яны ў канікулы, нагуляўшыся ў гарадкі, лапту і гарэлкі, збіраліся каля ганка або на сенавале і слявалі. І пра гэта не забыўся расказаць Максім Багдановіч у паэме «Вераніка»:

Калі сачыўся бледнаваты
Зор сніх свет праз небасхіл
І уплятаўся вулак пыл,
Мы ўсе пяялі каля хаты,
І напаянны нягучны хор
Маркотнай песняй сіціхшы двор.

Сын Ганны Рафаілаўны Какуевай жыў вараз у Ленінградзе. У пісьме да мяне ад 5 лютага 1973 года ён пісаў: «Пела ўся кампанія звычайна або седзячы на лаўцы ў двары, або забраўшыся на сенавал. Канчалі ж заўсёды адной песенькай пра камара. Гэтыя вечары былі маёй маме, Ганне Рафаілаўне, вельмі дарагія, і яна мне ў дзяцінстве пра іх многа расказвала».

У Какуевых меўся яшчэ адзін дом у Шокатаве пад Яраслаўлем. Належаў ён Анінай цётцы Таццяне Рафаілаўне. Моладзь часта выязджала туды. Бываў там і Максім Багдановіч. Сын Ганны Рафаілаўны Мікалай Іванавіч Лілееў у пісьме ад 26 красавіка 1978 года пісаў мне: «Па грыбы яны ездзілі на сваім кані і грыбы прама ссыпалі на воз. Усе займаліся верхавой яздой (яе А. Р.— Анна Рафаілаўна— вельмі любіла), рабілі вялікія прагулкі, многа купаліся, каталіся на лодках».

Пра тое, што Максім Багдановіч таксама бываў у Шокатаве, сведчыць фотаздымак, які нядаўна прыслаў мне Мікалай Іванавіч Лілееў.

На фота бачым Аню і Вару Какуевых і двух ліцэістаў. Злева— Валодзя Крылоў, будучы муж Вары, справа— Максім Багдановіч, за ім стаіць Аня. Зазняты яны каля дома. Хлопцы сядзяць, на плячах у іх— каромыслы з вялікімі кашамі. Дзяўчаты стаяць таксама з кашамі. Падобна на тое, што моладзь адпачывае пасля нейкай працы. Можна, яны здымалі яблыкі ў садзе? А можа, і па грыбы сабраліся з такімі вялікімі кашамі.

На гэтым фота мы бачым Максіма значна ўзмужнелым. Цяпер ён ужо скончыў гімназію і вучыцца ў Яраслаўскім Дзямідаўскім юрыдычным ліцэі. Можна меркаваць, што гэта фота лета 1912 або 1913 года. Максім бесклапотна ўсміхаецца. Такаго Максіма мы яшчэ не бачылі на фотаздымках. І, гледзячы на гэтае фота, міжволі ўспамінаюцца словы Д. Дзявольскага, што «знаёмства з сям'ёй Какуевых і пастаянныя наведванні ў тую ж мясцу вялікага какуеўскага дома былі, магчыма, лепшым часам яго не вельмі радаснага юнацтва, таму што хвароба ўвесь час напамінала аб сабе».

Здымак сведчыць не толькі пра тое, што Максім бываў у Шокатаве, але і пра тое, што ён сустракаўся з Аняй і пасля гімназіі, у часе вучобы ў ліцэі, бо на фота апрануты ён у ліцэйскую форму.

У паэме «Вераніка» ёсць радкі, дзе гаворыцца, што Вераніка вучылася не там, дзе жыла, і што ўсе сустрэчы адбываліся ўлетку.

Калі ж асеннія навiны
Змянялі сад, калі з бяроз
Рваў лісце вецер, а мароз,
Наліўшы ягады рабіны,
Траву губіў і мы нагой
Узрывалі прэлых лісцяў слой;

Аня Какуева. 1913 год.

Калі патроху чырванелі
Чаромха, ліпа, стройны клён,
А гнёзды змрочныя варон
Між голага галля чарнелі
І грозны вечар пажар
Пылаў між бура-шызых хмар;

Калі асенні вецер дзiка
Стагнаў і глуха па начах
Грымеў у наш жалезны дах,—
Тады да лета Вераніка
Ад нас знікала ў інстытут
І не будзiла згадак тут.

Вераніка знікала ў інстытут... Знікала так, як знікала Аня, якая вучылася ў закрытай навучальнай установе— «Институте благородных девиц», куды прымалі дзяўчат-сірот з дваранскага асяроддзя. Пасля сканчэння інстытута яна паступіла ў Пецябургскую кансерваторыю і таксама прыязджала толькі на канікулы.

У 1914 годзе скончыла кансерваторыю з залатым медалём. У гэтым жа годзе выйшла замуж за аднакласніка і добрага таварыша Максіма Багдановіча, за Ваню— Івана Сяргеевіча Лілеева, які скончыў Пецябургскі політэхнічны інстытут.

Гэтыя скупыя біяграфічныя звесткі, зразумела, не могуць поўнасцю раскрыць унутраны свет чалавека, які пакінуў такі глыбокі след у творчасці Максіма Багдановіча.

Мы не маем сведчанняў сучаснікаў пра асобу Ганны Рафаілаўны, акрамя

Злева направа: сядзяць—Валодзя Крылоў, Коля Какуеў, Ваня Лілееў (будучы муж Ані Какуевай), Коля Люсінаў. Стаяць—Жэня Васільеў, Мансім Багдановіч, Ваня Ванчалаў. 1910 або 1911 год.

пісьмаў яе сына М. І. Лілеева да мяне. У пісьме ад 4 ліпеня 1972 года ён пісаў: «Мама мая была сапраўды надзвычайнай, самаадданай жанчынай. У 1912 годзе яна паступіла ў Пецярбургскую кансерваторыю і скончыла яе па класу фартэпіяна, здаецца, з залатым медалём. Апрача таго, яна добра спявала. Яна свабодна чытала і гаварыла па-французску і па-нямецку. Яна адрознівалася выключнай акуратнасцю. Ужо будучы сямейнай, яна сама вяла гаспадарку, мела шырокую перапіску, вельмі многа чытала і даволі часта хадзіла на канцэрты і оперу. У тыя гады яна была страсным аматарам пешых і конных прагулак. Верхам яна ездзіла вельмі хораша, любіла ўлетку купацца ў любое надвор'е і добра плавала.

А. Р. (Какуеву) вельмі паважаў вядомы

адвакат Анатоль Фёдаравіч Коні. У мяне захавалася ў памяці, як мама са мной заходзіла да яго на кватэру на б. Надзеждзінскай вуліцы (вул. Маякоўскага)».

Максім Багдановіч цяжка перанёс вестку аб замужжы Ані.

Больш за ўсё на свеце жадаю я,
Каб у мяне быў свой дзіцёнак —
Маленькая дачушка-немаўляшка,
Аня Максімаўна,
Такая прыгожанькая,
Цёпленькая, мокранькая,
З чорнымі валосікамі і броўкамі,

З цёмна-карымі вочкамі,
А ручкі, як перацягнутыя ніткамі.
Зусім такая, як Вы,
Калі Вы былі маленькай дзяўчынкай.

Так марыў паэт. Але ён не цешыў сябе надзеяй на асабістае шчасце. У вер-

шы «Муар...» ён напісаў аб тым, што, як ніколі не сальюцца ў адзін два колеры муара, «з душою Вашай так не сальцеца мая душа». Ён гэта добра разумей.

І ўсё ж вестка аб тым, што Аня выйшла замуж, моцна ўразіла Максіма. Водгукам на гэтую падзею з'явілася апавяданне «Марына», напісанае ў 1914 годзе. У гэтым апавяданні аўтар расказвае аб сваім знаёмстве з маленькай дзяўчынкай Марынкай. З ёю ідзе ён гуляць. «Разам з намі высыпаў ужо гурток рознай моладзі, і ўсе мы з гоманам памкнулі ў Бернардынскі сад... Але тут нас аклікнулі: з бакавой дарожкі набліжалася панна, каторая, павітаўшыся, заглянула да аднаго з нас — да Базыля — у вочы і сказала з вясёлым смехам: «Вы чулі, Ганна Рафаілаўна выходзіць замуж за Яна? Шлюб прызначаны на заўтра».

Пасля гэтых слоў сталася нешта зусім неспадзяванае. Базыль нязграбна ўзмахнуў рукамі, немаведама чаму пачаў папраўляць сабе белы каўнерык ды, скон-

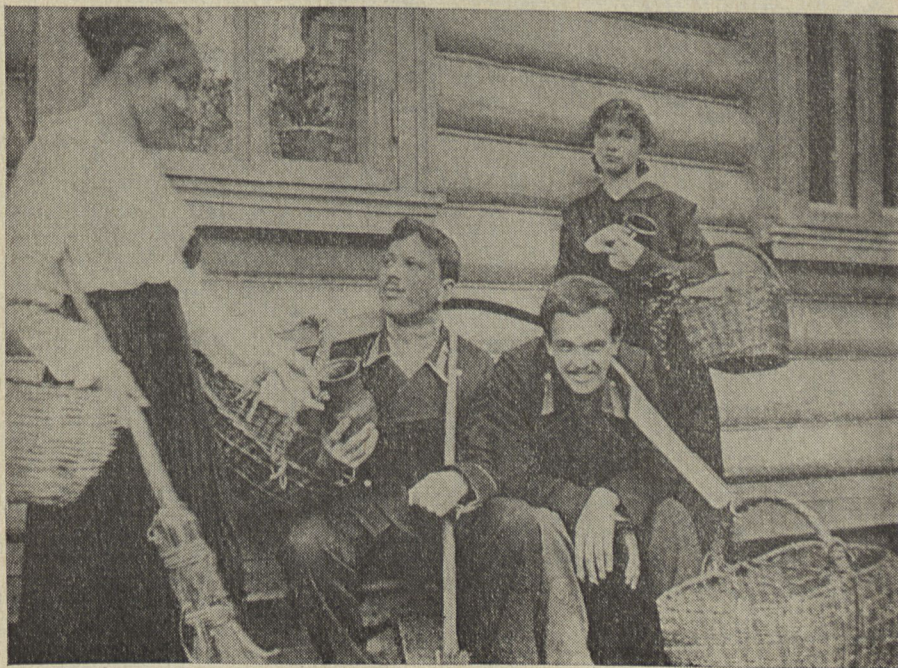
чыўшы, апусціўся на лаўку і закрыў далянямі твар, схіліўшы галаву амаль не да самых кален. Напружыліся жылы на яго шыі, і як затрасліся, так і не пераставалі трасціся вузкія плечы. Мы стаялі вакол, не ведаючы, што сказаць, што зрабіць. Першай загаварыла Марына. Падышоўшы бліжэй да Базыля, яна трохі паглядзела на яго і жалобна сказала самай сабе:

«Плача... і невядома чаго».

Пасля падышла да яго і пачала прыгаварваць, як дзіцёнку, тыя самыя словы, каторыя, пэўна, не раз казалі ёй самой:

— Не плач... ну, не плач... Як табе не сорамна: такі вялікі, а плачаш... Не плач... Глядзі ж, не плач, а то і я заплачу.

І, бачачы, што Базыль не адбірае рук ад твара, трохі супынілася, але тут жа нешта згадала і пачала шпарка шукаць у кішэні. Праз паўмінуты ў яе кулачку ляжала стракатая цукерка, каторую яна

Злева направа: Вара Какуева, Валодзья Крылоў, Максім Багдановіч, Аня Какуева. 1912 або 1913 год.

Ганна Рафаїлаўна Какуева (Лілеева). 1957 год.

прабавала пакласці ў далонь Базылю, прыгаварваючы разам з тым:

«Вазьмі цукерку, толькі не плач. Ах, які ты дурань... Чаго ж ты плачаш? Я ж табе цукерку даю».

А ў Базыля ад гэтай неспадзяванай ласкі і спачування маленькай дзяўчынкі яшчэ мацней уздымаліся грудзі і прарываліся кароткія ўсхліпванні».

Гэтае апавяданне цалкам аўтабіяграфічнае. У 1910—1914 гг. Максім Багдановіч вельмі сябраваў з маленькай дзяўчынкай Веранікай, пляменніцай Дзявольскага. Ад яе атрымала імя і геранія аднайменнай паэмы Багдановіча.

Апавяданне «Марына» напісана ў 1914 годзе, пасля апісаных вышэй падзей. Упершыню паэт называе ў ім Аню поўным імем, Ганна Рафаілаўна, а не загадкавымі літарамі А. Р. К. Нягледзячы на тое што аўтар змяніў у апавяданні і месца, і час дзеяння (перанёс дзею з Яраслаўля ў Вільню, Ганна Рафаілаўна выйшла замуж у маі, а тут дзея адбываецца ў верасні), Максім Багдановіч не друкаваў гэтага апавядання. Не друкаваў таму, што яно было асабістым, нагадвала запіс дзённіка і імёны Ганны Рафаілаўны і яе мужа Івана там названы поўнасцю.

Апавяданне было апублікавана з аўтографа толькі пасля смерці паэта ў першым выданні яго «Твораў» (1927 г.).

У аўтографах паэта, якія захоўваліся да вайны ў Акадэміі навук БССР, быў такі запіс Максіма Багдановіча: «Палын-трава. Вершы аб Ганне Р-не, з яе партрэта, аўтографам, з каментарыямі да вершаў». Відаць, аўтар задумаў цэлы цыкл вершаў, прысвечаных ёй. Да гэтага ж цыкла паэт меркаваў змясціць два эпіграфы:

Дружэ любий мій,
Що читаеш се,
Ты хоч зрозумій
Віль, що серце ссе.

М. Вороний.

Одну сльозу з очей карих
І—пан над панамі!

Т. Шевченко.

У эпілогу да «Веранікі», напісаным паэмай паэмы, відаць, у час, калі Максім Багдановіч ужо не сустракаўся з Аняй, чытаем:

Чым болі сходзіць дзён, начэй,
Тым імя мілае вышэй.

Некалькі слоў пра далейшы лёс Ані. Скончыўшы кансерваторыю, Ганна Рафаілаўна вучыла дзяцей музыцы на даму. Муж яе, Іван Сяргеевіч Лілеєў, быў інжынерам. У іх быў адзін сын 1921 года нараджэння. Жылі яны ў Ленінградзе. Ганна Рафаілаўна памерла ад запалення лёгкіх у 1961 годзе, на 72-м годзе жыцця.

Пазнаёміўшыся з сынам Ганны Рафаілаўны, Мікалаем Іванавічам Лілеевым, я даведалася многа новага з жыцця Максіма Багдановіча. У Лілеевых захоўваўся таксама экзэмпляр «Вянка» М. Багдановіча з аўтографам. На маё запытанне, ці ўспамінала калі-небудзь яго маці пра Максіма Багдановіча, ён адказаў мне ў пісьме ад 26 красавіка 1978 года наступнае: «Пра Максіма Багдановіча размоў я не памятаю. Адзін раз, калі я спытаўся адносна кнігі «Вянок», яна (Ганна Рафаілаўна) сказала, што яе напісаў вядомы беларускі паэт, які вучыўся разам з братам (Мікалаем Какуевым) і Ванем (Лілеевым, мужам Ганны Рафаілаўны)».

У пісьме ад 15 кастрычніка 1978 года Мікалай Іванавіч зноў вярнуўся да гэтага пытання: «Неяк суха і не зусім праўдзiва гучаць мае словы з апошняга пісьма. Калі я спытаў маму пра «Вянок», яна адказала неяк неахотна і нават крыху рэзка. Сваім адказам яна адразу спыніла размову. Відаць, гэтая тэма была для яе цяжкая. Я яе яшчэ спытаў: «Чаму кніга ў нас, а не ў дзядзі Коля?», і мама адказала, што дзядзька Коля яе нам пакінуў».

Экзэмпляр «Вянка» з надпісам Максіма Багдановіча Мікалаю Рафаілавічу Какуеву, падараваны яго пляменнікам Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна, захоўваецца ў аддзеле рукапіснай і рэдкай кнігі.

Гэтыя новыя матэрыялы і фотаздымкі, думаецца, хоць крыху дапамогуць нам разгадаць загадкавую Багдановічаву Вераніку, схаваную ў паэме з эпіграфам «Яна — выдумка маёй галавы».

Ніна ВАТАЦЫ

Фота з архіва аўтара